Masó al cosidor

‘De l'amor és lo jardí' explora a Girona, fins al 20 de maig, la complicitat de l'arquitecte amb el món femení a través dels seus dissenys tèxtils

Masó és un cas únic de dedicació a les labors

La tardor de 1914, durant el seu viatge per terres del nord amb l'objectiu de documentar-se sobre l'organització dels museus europeus, el jove Joaquim Folch i Torres va preparar per a La Veu de Catalunya un article estrany, no pas programàtic com tenia per costum, sinó en un to quasi confessional, escrit en la intimitat de la seva modesta habitació d'hotel, a Rouen, tot sol, en plena nit i enmig d'un entorn que li era desconegut. “Cambres d'hotel”, que quedaria inèdit fins que un temps després el publicaria a la revista Themis, és un elogi dels objectes que fan companyia fins i tot en l'interior d'una casa d'hostes estrangera, on tot de cop es percep “la vida traïdora de les coses”, el subtil murmuri amb el qual propaguen el passat de la família, la tradició manufacturera local o les ingenuïtats domèstiques que la senyora de la casa projecta en “la panereta d'encenalls amb passades de cinta rosa” col·locada vora la llar de foc. Totes aquestes “petites coses de les cambres d'hostal”, diu Folch i Torres, des del pèndol del rellotge –“una llança molt fina a través de l'ombra”–, fins al llit absurdament napoleònic, el paper florejat de la paret o els bibelots de la tauleta de nit, us “parlen com una d'aquestes viatgeres interessants que amb el caparró arrupit al coixí d'un vagó us expliquen tot de coses de la seva vida que mai us hauríeu proposat saber”. Per això una sola nit passada entre elles dóna tanta confiança al foraster i, al mateix temps, li proporcionen prou informació sobre el país on acaba d'arribar perquè, quan despunti el dia, ja hagi deixat de ser un lloc estrany.

La cura en la disposició dels interiors, fins i tot en les seves minúcies, és una de les grans obsessions del noucentisme d'arrel franciscana que Rafael Masó compartia amb Folch i Torres. Per a aquesta generació nascuda a les acaballes del vuit-cents i, per tant, criada encara entre la pols dels mobles Lluís XV i la cristalleria de les rebesàvies, un salonet discret, de mobles sobris i amb la decoració indispensable per impregnar l'estança d'una aroma familiar i alhora confortable era una aspiració gairebé més carregada de moral que de raons estètiques. De fet, es van anticipar uns quants anys a la preocupació sobre la decoració d'interiors que prendria forma sobretot a partir del 1923 amb la crida a “la bellesa de la llar humil” impulsada pel Foment de les Arts Decoratives i que, proposant un model d'economia, pulcritud i senzillesa per a les cases de la gent modesta, enfront de la inclinació a la genialitat, l'extravagància i la producció industrial –és a dir, enfront de les originalitats de l'avantguarda–, no feia sinó exalçar una forma de vida essencialment conservadora i burgesa. Però l'austeritat d'aquests ambients, la contenció que caracteritza l'apostolat noucentista, en gran manera és només aparent, i aquí i allà, en l'estatueta d'importació que reposa al bufet, en l'estampat dels cortinatges de disseny exclusiu, en la finesa del treball de marqueteria que embelleix l'armariet de fusta noble, es percep que la humilitat havia acabat formant part del catàleg d'adorns amb els quals s'investia una classe social de gustos no pas precisament barats. Pocs n'hi havia, però, amb una tal consciència de l'estalvi i l'aprofitament (qualitats d'una burgesia també molt nostrada) que fossin capaços de proveir-se pel seu compte de tots els elements que havien de constituir aquests santuaris de la privacitat i, al mateix temps, dotar-los de la força simbòlica pertinent per convertir-los en senyals d'identitat no només dels estadants, sinó també d'una època, d'una sensibilitat, d'una idea de país. Rafael Masó, per descomptat, n'era un.

Arquitecte, dibuixant i poeta, en cada una de les seves obres hi ha un tacte insòlit, una delicadesa molt meditada per donar a cada cosa la seva mesura, per fer-la eloqüent, quasi musical, dins un conjunt harmònic. Ja és prou sabut que la casa familiar del carrer Ballesteries va ser un dels seus primers camps de proves, amb la reforma

arquitectònica que va incloure la distribució d'interiors i el disseny del mobiliari. Però poc se sabia fins ara de l'atenció que va prestar també a les menudeses d'aquest entorn: als coixins, els estors, les estovalles, els tapets, les gires dels llençols, les inicials dels mocadorets, les cortines del moble cosidor, els volants dels llums de sostre, els colls de punta de frivolité de la seva estimada, les camisoles dels seus fills encara lactants... tota aquella mena de robes "destinades a endolcir el dia a dia, a protegir els mobles, a fer la taula bona per als àpats, a filtrar la llum, a donar descans al cos, a embellir els racons amb essències simbòliques de flors, sanefes i fulles", com escriu Rosa M. Gil en un dels textos del catàleg de l'exposició que la Fundació Rafael Masó de Girona dedica justament a aquesta obra desapercebuda, delicadíssima i tan femenina de l'arquitecte gironí. De l'amor és lo jardí, comissariada per aquest infatigable cercador de tresors que és Josep Casamartina i Parassols, és una exquisida confitera. Invita a la dolcesa i la flonjor, tota ella amb un tacte de velluts i sedes, de languidesa casolana, de capvespre vora la llar i xiuxiueig de tocador. El culte a la intimitat sobirana de la llar troba una meravellosa expressió en el lema del cobretaula floral de 1911 que dóna títol a l'exposició: el menjador quotidià on se serveix la sopera fumejant enmig de la dringadissa de plats i coberts és, en efecte, un jardí d'amor. Masó, que seria "un dels alumnes més exemplars i obedients", com observa Josep Casamartina, de Torras i Bages, tant al Cercle Artístic de Sant Lluc com a la Lliga Espiritual de la Mare de Déu de Montserrat, tindria una cura obsessiva per aquests detalls que, al capdavall, no són sinó la resposta pietosa, continguda i una mica avergonyida que els primers noucentistes donarien als seus propis artificis per oposar-los a les sensualitats modernistes. Aquesta temptació decorativa que el pudor cautament embrida pren una forma no pas morigerada, en mans d'un poeta refinat com Masó, sinó d'una subtilesa que no té parangó entre els arquitectes de la seva generació, exceptuant Josep M. Pericas, que pintava fins i tot les sabates de la seva esposa perquè fessin joc amb el saló. Pocs d'altres, certament, van sentir tant d'interès per les humils labors casolanes, que les dones de can Masó (mare, esposa i germanes) posaven disciplinadament al servei del meticulós director artístic que era l'arquitecte, supervisant cada puntada seguint els models secessionistes que li proveïen les revistes centreeuropees a les quals estava subscrit. La mateixa cura apresa de les mans pacients de les dones va servir-li per aplicar-se en el disseny de senyeres i estendards per a la gran florida d'agrupacions corals i patriòtiques de l'època, la majoria realitzats abans de 1910 i d'una estètica medieval estilitzada, vagament artúrica. Com la panereta de cintes rosades que va commoure Folch i Torres a Rouen, De l'amor és lo jardí deixa el visitant encisat com si, per una rara indiscreció, hagués entrat en un cosidor de principis de segle i s'hagués sentit com a casa.

Publicat a:
-Cultura 16-04-2017 Pàgina 58

Font del document: http://www.elpuntavui.cat/cultura/article/19-cultura/1119659-maso-al-cosidor.html